

AMMATILLINEN ÄIDINKIELI, TEKSTILAJIT JA INTEGROINTI

Sähköpostista raporttiin – Esimerkkejä ammatillisen äidinkielen tekstilajeista ja arvioinnista. Toimittaneet **Petri Laaksonen, Tuija Takala ja Elise Tarkoma.** Laatusana Oy 2006. 196 s. ISBN 951-9062-59-9.

Ammatillinen äidinkieli ja integrointi. Toimittaneet **Tuija Takala ja Elise Tarkoma.** Äidinkielen opettajain liitto 2004. 104 s. ISBN 951-9062-52-1.

Ammatillisessa koulutuksessa äidinkielen opetus valmistaa opiskelijaa työelämän viestintätilanteisiin. Opetussuunnitelmaa sovelletaan alakohtaisesti, ja oppimateriaalia muokataan niin ammattialan kuin opiskelijoiden tarpeisiin. Ammatillisen peruskoulutuksen yhteiset opinnot antavat opiskelijalle jatko-opintokelpoisuuden, mutta ensisijaisesti ne tukevat ammattitaidon saavuttamista ja täydentävät muita ammattiopintoja. Äidinkieli integroidaan usein johonkin ammattiaineeseen. Integroinnilla tarkoitetaan äidinkielen ja jonkin ammatillisen oppiaineen yhteistyötä, esimerkiksi äidinkielen ja ammattiaineen yhteistä projektia.

Koska ammattiin opiskelevaa valmennetaan nimenomaan työelämän kirjoitus-tilanteisiin, tekstitaitojen opetus korostuu. *Sähköpostista raporttiin* -kansio käsittelee monipuolisesti ammatillisen äidinkielen tekstitaitojen opettamista. Se sisältää esimerkkejä erilaisista tekstilajeista sekä kirjoituksia ammattikoulutuksen äidinkielenopetuksen eri puolista. *Ammatillinen äidinkieli ja integrointi* -kirja sisältää monenlaisia ammatillisen koulutuksen äidinkielen opettajien esittelemiä käytännön kokeiluja siitä, miten äidinkieltä voidaan integroida ammatillisiin aineisiin eri ammattialoilla. Esimerkit osoittavat hyvin, kuinka äidinkieli on osa ammattitaitoa ja

yksi tärkeimmistä työvälineistä ammattiin opiskeltaessa.

SÄHKÖPOSTISTA RAPORTTIIN

Sähköpostista raporttiin sisältää kaksitoista jaksoa. Ensimmäisessä jaksossa »Tekstitaitojen useat ulottuvuudet» AINO VUORIJÄRVI tarkastelee yleisesti tekstitaitoja työvälineenä ammattiin opiskelussa sekä pohtii opinnäytetöitä erilaisina tekstilajeina. Hän korostaa ammatillisen äidinkielenopetuksen erityisluonnetta siinä prosessissa, jossa opiskelija harjaantuu työelämän vaatimiin tekstitaitoihin. Vuorijärven artikkeli »Tekstiläji työvälineenä ammattiin opiskelussa» on tervetullut esittely ammatillisen koulutuksen monialaisuuden äidinkielen opetukselle asettamista haasteista. Seuraavassa kirjoituksessa »Oppimisvaikeudet tekstitaitojen opetuksessa» TUUJA TAKALA käsittelee lukivaikeuden keskeisiä piirteitä ja antaa ohjeita opettajille lukivaikeuksien opiskelijan kohtaamiseen.

Suurimmaksi osaksi kansio koostuu opiskelijoiden kirjoittamista erilaisista asiasteksteistä, kuten raporteista, työselostuksista, hakemuksista, anomuksista, reklamaatioista ja tarjouksista. Julkaisuun on koottu myös esimerkkejä opiskelijoiden referaateista, tiivistelmistä, lähteeseen pohjautuvista esseistä, verkkoteksteistä, opinnäytetyöhön liittyvistä teksteistä ja jopa muutamista kirjallisuuteen ja luovaan kirjoittamiseen liittyvistä kirjoitelmista. Jokaisen esimerkkitekstin yhteydessä esitellään ensin tehtävänanto, työskentelytavat, arviointikriteerit ja opiskelijan taustatiedot esimerkiksi koulutusosalasta. Tekstin jälkeen on opettajan numero- ja sanallinen arviointi. Kansion lopussa on esimerkkejä itsearvioinnista ja lista käytössä olevista oppikirjoista.

Esimerkkiarvioinnit tehtävien jälkeen ovat hyviä ja hyödyllisiä ja ohjaavat opet-

tajaa itse arvioimaan opiskelijoiden tuotoksia omassa opetuksessaan, mutta mieleen tulee, tarvitaanko ollenkaan huonoja esimerkkejä. Niiden funktio jää epäselväksi, sillä tarkoitushan lienee kuitenkin erilaisten tekstilajien esittely ja ohjeiden antaminen sekä kielellisesti että asiakirjamallin mukaan oikein laadituista tekstilajeista.

Eri tekstityypit käydään aineistossa melko kattavasti läpi. Hakemuksien ja niiden liitteiden esittelyn yhteydessä olisi kuitenkin ollut hyvä selkiyttää curriculum vitaen ja ansioluettelon välistä eroa. Herkullinen esimerkki persoonallisesta CV:stä olisi tervetullut. Samoin hakemusesimerkkejä voisi materiaalisissa olla erilaisia; hakemushan kirjoitetaan aina haettavan paikan mukaan, jolloin vapaamuotoinen hakemus poikkeaa esimerkiksi virkahakemuksesta.

Esimerkit ja pohdinnat opinnäytetyöstä ovat ajankohtaisia ja tärkeitä sekä kommentit äidinkielen opettajan osuudesta ja resursseista opinnäytetyön ohjaamisessa ja korjaamisessa oivallisia. Opinnäytetöistä laadittavat kirjalliset tuotokset ja niille asetetut vaatimukset poikkeavat aloittain. Kansion esimerkkitekstit esittelevät kuitenkin turhan suppea-alaisesti opintojen tärkeintä työtä, opinnäytetyötä. Merkonomin raportin ja tutkielman lisäksi olisi ollut mielenkiintoista nähdä esimerkkikatkelma vaikkapa verhoilijaksi valmistuvan posterista. Ylipäätään opinnäytetyö on niin tärkeä ja paljon työtä vaativa osa ammatillista tutkintoa, että erilaisista opinnäytetyöesimerkeistä voitaisiin laatia jopa aivan oma samantyyppinen tekstilajikansionsa.

Joissakin esimerkeissä painottuminen tietyllä alalla tarvittaviin tekstitaitoihin on turhankin ilmeistä: muun muassa luovan kirjoittamisen esittely nimenomaan sosiaali- ja terveystieteiden tarpeita mukailleen sulkee pois kulttuurialalla tarvittavat laajemmat fiktiivisen tekstin työstötaidot. Vastaavasti taas kirjallisuustekstien käsittely tyypistyy

tavanomaisiin lukupäiväkirjaan ja arvosteluun. Nuo jo peruskoulusta tutut tekstilajit voisi ammatillisissa opinnoissa jalostaa ja lihavoittaa esitelmiksi, tutkielmiksi ja analyysiksi. Lisäksi voisi käsitellä laajemmin myös muita kulttuurituotteita.

Sähköpostitaitojen esille tuominen on todella ajankohtaista, ja verkkosivujen arvioinnit auttavat opiskelijoita kiinnittämään huomiota hyvän verkkosivun ominaisuuksiin. Esitellyt tehtävät ovat erittäin tarpeellisia ja sopivat hyvin kaikille ammatillisen koulutuksen aloille. Ehkä myös selkeän ja visuaalisesti tasapainoisen Powerpoint-esityksen laatimiseen olisi kaivannut neuvoja ja esimerkkejä.

Kokonaisuutena kansio on odotettu opetusmateriaalikonaisuus. Vaikka siinä on paljon tuttua, antaa se myös uusia näkökulmia ja hyviä vinkkejä opetuksen raikastamiseen. Se on helppokäyttöinen ja käytännönläheinen. Kansiomalli irrotettavine sivuineen helpottaa aineiston käyttöä opetuksessa. Sisällön selkeä jäsentely sekä eri jaksujen erottelu välilehdillä auttaa löytämään tarvittavat esimerkit nopeasti. A4-koko tukee hyvin asiakirjamallin omaksumista.

ÄIDINKIELEN INTEGROINTI AMMATILLISIIN AINEISIIN

Ammatillinen äidinkieli ja integrointi -kirja sisältää monia käytännön esimerkkejä äidinkielen integroinnista ammatillisiin aineisiin palvelualoilla, sosiaali- ja terveystieteiden alalla sekä tekniikan aloilla. Hyvien opetuskokemusten ohella otetaan esiin myös niitä hankaluuksia, jotka estävät eri alojen yhteistyön toteuttamista. Kirjassa tuodaan esiin myös käytännön vaikeudet esimerkiksi työaikajärjestelyissä, resursseissa ja opetuskulttuurissa.

Kirjan sisältö on jaettu aihekokonaisuusiksi seuraavasti: »Kohti kokonaisval-

taista oppimista», »Kirjoittaminen ja kirjallisuus», »Puhe ja ilmaisu», »Opinnäytetyö ja itsearviointi» sekä »Projektien tuomaa». Otsikot auttavat suuntaamaan esimerkiksi kokeilut tiettyihin äidinkielen kursseihin ja osa-alueisiin.

Integrointikokeilut osoittavat, kuinka paljon mielenkiintoisia mahdollisuuksia juuri ammatillisessa koulutuksessa on kehittää äidinkielen opetusta ja saada uusia virikkeitä omaan opetukseen. Yhteistyö äidinkielen ja ammatillisten aineiden opettajien kesken on antoisaa ja avartaa molempien työnkuvaa. Integroinnin pitäisi olla osa opetussuunnitelmaa, ja sille täytyisi antaa todelliset käytännön toteutusmahdollisuudet jokapäiväisessä opetuksessa. Olisi hyvä saada myös ammattiaineiden opettajat, työpaikkaohjaajat ja alan ammattilaiset yhdessä pohtimaan integrointimahdollisuuksia ja esittämään ehdotuksia siitä, minkälaisia tekstilajeja ja äidinkielen taitoja työelämässä tarvitaan.

Ammatillinen äidinkieli ja integrointi tuo esille myös äidinkielen keskeisen aseman sekä ammatillisissa näytöissä että opinnäytetöissä, joissa yhteistyö ammatillisten opettajien kanssa on itsestäänselvyys työn onnistumisen kannalta. Vaikka vaikeuksia varmasti esiintyy, kirja antaa uskoa ja rohkaisee kokeilemaan uutta ja ottamaan joskus jopa epäonnistumisen riskejä omassa opetuksessa, jotta saisi puhtia työssä jaksamiseen ja näkemys omasta alasta avartuisi. Toivottavaa olisi, että kirja olisi kaikkien ammatillista äidinkieltä opettavien saatavilla.

Molemmat julkaisut näyttävät hyvin ammatillisen äidinkielen integrointimahdollisuudet ja antavat paikoin uusia käytännön ideoita jokapäiväiseen opetustyöhön. Teokset esittelevät jonkin verran uusia opetusmetodeja ja konkreettisia opetusmateriaaleja juuri ammatilliseen äidinkielen. On todella hyödyllistä ja ilahduttavaa saa-

▷

da myös ammatilliselle puolelle julkaisuja, jotka auttavat äidinkielen opetuksessa. Innostavat esimerkit aidoista opetustilanteista rohkaisevat kokeilemaan integrointia myös omassa opetuksessa. ■

ANNE AARELA-REKONEN
HELI LUMME
Sähköpostit:
anne.aarela-rekonen@edu.hel.fi
heli.lumme@edu.hel.fi

UUSI PERUSTEOS SUOMEN KIELEN FONETIIKASTA

Kari Suomi, Juhani Toivanen ja Riikka Ylitalo *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet.*
Helsinki: Gaudeamus 2006. 270 s. ISBN 951-662-975-X.

Jo kaksi sukupolvea kielten, kielitieteen ja fonetiikan opiskelijoita on tenttinyt Wiikin (1981) ruskeakantista fonetiikan oppikirjaa. Teos löytyy kirjastosta kuin kirjastosta usein hyvin kuluneena ja alleviivattuna. Sen ja muutaman muun suomenkielisen fonetiikkaa käsittelevän perusteoksen (Karlsson 1983; Laaksonen ja Lieko 1988) julkaisemisesta on kulunut jo lähes 20 vuotta, minä aikana erityisesti kokeellisen fonetiikan menetelmät ovat kehittyneet suurin harppauksin tietotekniikan tuomien mahdollisuuksien myötä. Uuden fonetiikan perusoppikirjan *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet* ilmestymiselle oli siis selvästi tarvetta.

Kari Suomen, Juhani Toivasen ja Riikka Ylitalon lähes 300-sivuinen kirjauutuus on suunnattu varsin laajalle lukijakunnalle: takakannessa sitä suositellaan »fonetiikan, yleisen kielitieteen, kieliaineiden, puheviestinnän, logopedian, kieli- ja puheteknologian opiskelijoille, [...] puhutusta kielestä kiinnostuneille, [...] suomen kielen ammattilaisille ja vieraan kielen opettajille». Sen on tarkoitus toimia sekä yliopistollisena oppikirjana, perusteoksena että käsikirjana. Teoksen alussa lukija

johdatellaan yleisen fonetiikan perusteisiin ja lopussa perehdytään tarkemmin suomen kielen fonetiikkaan. Kirjassa käsitellään kattavasti fonetiikan eri osa-alueita, ilahduttavassa määrin myös prosodiaa, joka monissa fonetiikan perusteoksissa on jäänyt vähemmälle huomiolle. Se on samalla sekä perusoppikirja, joka selvittää kaikki välttämättömimmät peruskäsitteet, että uusimman tutkimustiedon välittäjä. Vaikka teos ei olekaan menetelmäopas, uudet ja tarkentuneet fonetiikan menetelmät (muun muassa akustiset mittausmahdollisuudet) ovat luoneet sille vankan, tutkimukseen perustuvan teoriapohjan.

RAKENNE JA SISÄLTÖ

Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet jakautuu kahteen lähes samankokoiseen osaan: I »Johdatus yleiseen fonetiikkaan» ja II »Johdatus suomen kielen äänneoppiin». Ensimmäisen osan aluksi kuvataan puheketjun vaiheet puhujalta kuulijalle, mainitsematta kuitenkaan artikulatorisen, auditiivisen ja akustisen fonetiikan käsitteitä, mitä voisi odottaa. Toinen luku tutustuttaa lukijan perusteellisesti ääntöelimis-